

**МИРОНІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ ПШЕНИЦІ ІМЕНІ
В.М. РЕМЕСЛА НААН – ІСТОРИЧНІ ЕТАПИ СТАНОВЛЕННЯ,
СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ**

Демидов О.А.

Миронівський інститут пшениці імені В.М. Ремесла НААН

Миронівський інститут пшениці імені В.М. Ремесла Національної академії аграрних наук України – одна з провідних селекційних установ з селекції зернових культур в Україні, відома на світовому рівні. Наріжний камінь установи закладений видатним ученим, професором сільського господарства Соломоном Львовичем Франкфуртом. Свою історію Миронівський інститут пшениці веде від заснування у 1912 р. Центральної дослідної станції Мережі дослідних полів Всеросійського товариства цукрозаводчиків. Того ж року в журналі «Хозяйство» було офіційно опубліковано програму дослідів станції. У схему дослідів, окрім цукрових буряків, було включено питання зернового та кормового клину. Особливо наголошувалося на необхідності проведення станцією широкої популяризації і впровадження в поміщицькі та селянські господарства новітніх наукових розробок дослідних установ Київської губернії, для якої Центральна дослідна станція мала бути головною.

Зі створенням у 1915 р. самостійного селекційного відділу на Центральній дослідній станції значного розвитку набуває власне селекційна робота як із цукровим буряком, так і з хлібними злаками, хоча сортовивчення пшениці розпочалось ще в 1913 р. У 1915 р. в розсаднику сортовивчення селекціонер В.Є. Жолткевич провів перші добори з оригінальної Банатки, що стали родоначальником всесвітньо відомого шедевр не тільки миронівської, а й світової селекції – неперевершеного за якістю зерна сорту пшениці озимої Українка 0246. Таку назву для першого створеного на станції сорту пшениці запропонував саме С.Л. Франкфурт. Продовжив роботу над сортом Л.І. Ковалевський. Але основним автором Українки (50%) по праву вважають відомого селекціонера І.М. Єремеева, завідувача селекційного відділу станції. Зерно унікального миронівського сорту Українка 0246 завдяки винятково високим хлібопекарським якість було вагомою статтею радянського експорту. Після Другої світової війни Українку затверджено як міжнародний еталон для сильних пшениць. Площі посіву сорту сягали 7 млн га.

У зв'язку з урядовими закликами щодо масового культивування в СРСР «королеви полів» кукурудзи в 1956 році Миронівську селекційно-дослідну станцію ім. В.Ф. Старченка (ім'я В.Ф. Старченка – заступника Голови Ради Міністрів УРСР, члена-кореспондента АН УРСР, який у 1934–1938 рр. очолював Миронівську станцію, було присвоєно в 1948 р.) підпорядковують Всесоюзному НДІ кукурудзи, і на неї крім селекції зернових колосових і зернобобових культур додатково покладаються завдання щодо селекційно-насінницької та агротехнічної роботи з кукурудзою.

Однак світова слава Миронівки міцно пов'язана з величною постаттю

Хлібного батька, Хлібодара, селекціонера від Бога, як його називали сучасники, – двічі героя соціалістичної праці академіка Василя Миколайовича Ремесла, який очолив станцію в 1964 р. До цього Василь Миколайович тривалий час (з 1948 р.) працював заступником директора з наукової роботи.

У 1960 р. районована пшениця озима Миронівська 264 – перший сорт В.М. Ремесла, створений після тривалого «застою» в селекції пшениці озимої на Миронівській станції. За врожайністю новий сорт перевищував існуючі на 4–6 ц/га, його площі в СРСР у 1964 р. сягнули 1,9 млн га. Загальна посівна площа за роки вирощування становила 6,5 млн га. Після районування цього сорту пшениці озимої про Миронівську селекційну станцію, як і після створення сорту Українка, заговорили в широких колах сільськогосподарського виробництва, а районований у 1963 р. сорт-шедевр пшениці озимої Миронівська 808 прославив Миронівку на весь світ. В окремі роки Миронівською 808 засівалось більше 10 млн га. Сорт-довгожителі Миронівська 808 культивували в Україні до середини 90-х років, вона й досі вирощується у Росії та Казахстані.

Враховуючи видатні успіхи Миронівської станції в селекції, великий економічний ефект від використання у виробництві створених тут сортів озимої пшениці Миронівська 264, Миронівська 808, розробку оригінальних і дієвих методів селекції, наявність зручного для дослідницької роботи земельного фонду та необхідної матеріально-технічної бази, а також сприятливі ґрунтово-кліматичні умови, в 1968 р. Постановою Державного Комітету Ради Міністрів СРСР з науки і техніки від 7 грудня 1967 р. за № 76 і наказом по Міністерству сільського господарства СРСР від 5 січня 1968 р. за № 5 Миронівську станцію Всесоюзного НДІ кукурудзи реформовано у Миронівський ордену Леніна НДІ селекції та насінництва пшениці системи ВАСГНІЛ. Після смерті академіка В.М. Ремесла у 1983 р. інституту присвоєно його ім'я.

За весь період діяльності Миронівської станції та інституту створено і передано на сортовипробування більше 300 сортів 19-ти сільськогосподарських культур.

Станом на 2016 р. у Державний реєстр сортів України внесено 81 сорт миронівської селекції у тому числі 49 сортів пшениці озимої, 10 сортів пшениці ярої, 8 сортів ячменю озимого, 7 сортів ячменю ярого, 3 сорти тритикале озимого та 2 сорти проса і сорго. На державному випробуванні України знаходяться 22 сорти та заплановано передати на 2017 р. ще 11 сортів. Площа посіву сортів селекції миронівського інституту становить близько 1,5 млн га.

На сьогодні науковці Миронівського інституту пшениці імені В.М. Ремесла НААН працюють над створенням нових високопродуктивних сортів-інновацій зернових колосових культур з використанням методів біотехнології, досліджень імунітету, фізіологічних, біохімічних і генетичних засад продуктивності, морозо- зимостійкості та посухостійкості; розробкою екологічно безпечних насінницьких технологій вирощування та виробництвом базового, базового і сертифікованого насіння сортів власної селекції.

Нагальними завданнями які ставить перед собою колектив інституту на

найближчу перспективу є: ліцензування аспірантури та створення спеціалізованої вченої ради по захисту дисертаційних робіт; розширення посівних площ сортів миронівської селекції в Україні понад 2 млн. га. та повернення на міжнародні ринки торгівлі насінням – реєстрація і впровадження сортів у виробництво зарубіжних країн.

Так за 104 річну історію існування Миронівський інститут пшениці імені В.М. Ремесла НААН пройшов довгий тернистий шлях важких випробувань та творчих піднесень і успіхів. Однак, як відмітив на Міжнародному Дні поля 2016 Президент НААН, академік НААН Я.М. Гадзало – «потенційна врожайність нових миронівських сортів істотно перевищує показник 100 ц/га і вони цілком можуть конкурувати із зарубіжними сортами та гібридами, а нове покоління селекціонерів здатне не тільки відновити заслужену славу Миронівського інституту пшениці, але і домогтися нових успіхів».

ДІЯЛЬНІСТЬ МЕТЕОСТАНЦІ В ЗГУРІВСЬКОМУ МАЄТКУ П.А. КОЧУБЕЯ ПРИЛУЦЬКОГО ПОВІТУ ПОЛТАВСЬКОЇ ГУБЕРНІЇ

Зіборова І.В.

Національна наукова сільськогосподарська бібліотека НААН (м. Київ)

Петро Аркадійович Кочубей (1825–1892), працюючи в різноманітних наукових напрямках Російського Технічного Товариства (1866–1892), був тим «локомотивом», що захоплював і вів за собою багатьох полтавських землевласників, які сумнівалися в правильності шляху аграрного розвитку та вдосконалення своїх господарств. Добре обізнаний із новітнім досвідом для потреб сільськогосподарського виробництва, в першу чергу, з ґрунтознавством, агрохімією, меліорацією та прикладним землеробством, він ще в 70-х рр. XIX ст. почав успішно застосувати передові здобутки у Згурівській економії. Задля сталих результатів своїх науково-експериментаторських напрацювань у маєтку функціонувала унікальна навчально-дослідну ферма, яку Петро Кочубей створив на власні кошти в 1872 р. Вихованці цього благодійного закладу (з місцевої селянської молоді) випускалися фахівцями, що осмислено ставилися до землеробства, знали раціональну культуру сільськогосподарських і промислових рослин, для якої використовували удосконалені землеробські знаряддя [1, с. 14–15]. Фактично це був втілений у життя задум зацікавленого дворянства мати власну експериментальну базу для адаптованого дослідництва у Полтавському регіоні.

Завдяки Згурівській фермі розпочалося повноцінне насінництво американських сортів озимої пшениці – Ancolus, Тредвель та Танінг. Насіння озимих та ярих зернових трав, вирощене в Безуглівському маєтку П.А. Кочубея, отримало срібну медаль Полтавського товариства сільського господарства на Полтавській насінневій виставці 1886 р. Після такого успіху діяльність Згурівської спеціалізованої ферми розглядалася на засіданні аграрної спілки полтавців. Результатом проаналізованих досягнень школи-ферми стала